

İsim Yanlışlarından Kimlik Yozlaşmasına DİL MESELEMİZ

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler ve Uygulamalar Üzerine Özel İsimler

Milletçe duyarlı olmamız ve Türkçenin doğru kullanımı açısından özel itina göstermemiz gereken bir konu da isimlerimizdir. İsimler, milletleri birbirinden ayırır. İsminden bir insanın hangi milletin mensubu olduğunu rahatlıkla anlayabilirsiniz. İsimler, milletlerin millî kimliği, dillerin de aynasıdır. Bu nedenle dilimiz Türkçenin güzelliklerini yansıtan anlamlı özel kelimeler ancak isim olabilir. İsimlerin her birisinin kelime anlamlarının yanında, bir hikâyesi, bir tarihi vardır. Her isim başlı başına bir tarihtir, bir kültürdür. Kulağa hoş geliyor diye rastgele herhangi bir kelime isim olmaz. Daha doğru bir ifade ile her kelimedenden isim olmaz.

Her ana ve babanın öncelikli görevi çocuklarına güzel bir isim vermektir. Peygamber Efendimiz (sav) “çocuğun babası üzerindeki haklarından biri de onu güzel terbiye etmek ve ona güzel bir isim koymaktır”^[1] buyuruyorlar. Bundan dolayıdır ki, çocuk daha dünyaya gelmeden anne ve baba adaylarında tatlı bir telaş başlar; güzel bir isim bulmak için sorar, soruşturur, bilinen, duyulan isimleri birer birer gözden geçirir, en güzel, en anlamlı ismi bulur ve çocuğuna verir.

Bugün ülkemizde kullanılan isimlere bakıldığında mensubu olduğumuz Türk-İslam medeniyetinden gelen isimlerin yanında kendi medeniyetimizle ilgisi olmayan isimleri de görüyoruz. Türkçeye karşı kayıtsızlık ve yabancı dillere özentisi maalesef özel isimlere de sirayet etmiş, hiçbir şey ifade etmeyen yerli-yabancı bir takım kelimeler çocuklarımıza isim olarak verilmektedir. Avrupa’da bir aile, çocuğuna aklına geldiği gibi isim koyamaz. Her nüfus dairesinde çocuğa verilecek bir “isimler listesi” vardır. İsim koyacak olan bu listeden isim seçmek mecburiyetindedir. Nüfus memuru listede bulunmayan bir ismi, kütüğe kaydetmez.^[2]

Geçmişte yeni doğan çocuklara isim verme işi genelde aile büyüklerinin olurdu. Aileler tarafından çoğu zaman aile büyüklerinin, atalarının isimleri çocuklara verilir, geçmişle bağ kurulur ve atalarının hatıraları yeni neslin isimlerinde yaşatılırdı. Zamanla geleneksel yapının çözülmesi, özellikle şehirlerde anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerin çoğalması bu tür ad verme anlayışlarının da değişmesine yol açtı. Günümüzde, yeni doğan çocuğa genellikle isim anne ve baba tarafından verilir. Çoğunlukla da moda olmuş isimler tercih edilir. Doğru olan, çocuklara geçmişte olduğu gibi güzel ve anlamlı veya en azından itici olmayan isimler koymaktır. Her açıdan zengin olan Türkçe, özel isimler açısından da çok zengindir. Müslüman olmayanların isimlerini taklit etmekten kesinlikle kaçınılmalı ve koyacağımız ismin güzel bir isim olmasına dikkat etmeliyiz.^[3]

Atalarımız, Müslümanlığı kabul ettikten sonra Türkçe isimlerin yanında Arapça isimleri de Türkçenin ses yapısına uydurarak Türkçeleştirmiş ve isim olarak almışlar. Müslüman olan ilk Türk Hükümdarı Saltuk Buğra Han, Müslüman olduktan sonra ismini “Abdülkerim” olarak değiştirmiştir.^[4]

İsimler, isim sahibinin kişiliğinin oluşmasında etkilidir. Asrı Saadet'te, Peygamberefendimiz Harp (Savaş) ve Murre (Acı) gibi isimlerin alınmasına müsaade etmemişlerdir. Çocuklara, anlamı kötü isimler koymaktan kaçınmak, başkalarına alay ve eğlence konusu olacak isimlerden de uzak durmak her anne ve babanın en mühim görevidir.^[5] Ebu Derda'dan (ra) rivayet edilen bir hadisi şerifte de "Sizler kıyamet gününde isminiz ve ecdadınızın ismiyle çağrılacaksınız. Öyleyse isimlerinizi güzel koyun"^[6] buyurulmuştur. Bu isim dünyada ve ahirette, çağrıldığı zaman mahcup olmayacağı, manası güzel bir isim olmalıdır. İyi isim verilmeyen çocuk ahirette ana babasından davacı olacaktır.^[7] Güzel bir geleneğimiz de Peygamberimiz (sav)'in sünnetine uygun olarak her doğan çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okunmasıdır. Bu görev de genellikle büyükbabalar tarafından yerine getirilir. Böylece "Biz çocuğa ezan ve kamet ile Allah'ını hatırlatır, çocuğun kulaklarını ilahi sözlere alıştırmış ve kendisini Rabbine kulluk etmeye davet etmiş oluruz."^[8]

Doğan çocuklara ad vermek öteden beri ana ve babaların en önemli işlerinden biri olmuştur. Çeşitli kültürlerde ad koyma törenlerine yönelik gelenekler oluşmuştur. Eski Türklerde de çocuğa ad verme törenleri yapıldı. Doğumdan birkaç gün sonra evde bir ziyafet tertiplenir, çocuğun babası veya ebesi ailenin veya cemaatin yaşlılarından birine çocuğa ad koymasını rica eder, o da bu ricayı yerine getirirdi.^[9] Bazen çocuklara doğdukları günün önemli olaylarını hatırlatan adlar konurken^[10] bazen de günün büyük adamının, bir kahramanın, bir sanatçının, bir bilginin adını vermek de Türkler arasında bugün de yaşayan geleneklerdendir.^[11] Bugün de özellikle siyasi liderlerin, sevilen sanatçı ve futbolcuların isimleri konulmaktadır.

Ülkemizin bazı yörelerinde isim koyarken doğru-yanlış, bazı inançların belirleyici olduğunu da görüyoruz. Çocukları yaşamayan ana-babalar yeni doğan çocuklarına dua hükmünde "Dursun, Durmuş, Durdu ve Yaşar" gibi isimler verilerse onun yaşayacağına inanılırdı. Gene bu tür yanlış anlayış ve inanışlardan gelme bazı âdetler de vardı. Bunlardan biri ebenin çocuğu, babasına satmasıdır. Çocuk doğar doğmaz ebe kadın çocuğu kucağına alıp dışarı çıkarır ve onu babasına güya satardı. Babası da satın aldığı çocuğuna kız ise "Satı", erkekse "Satılmış" adını verirdi.^[12] Tanrı'nın gücüne gitmesin diye duayı da ihmal etmeden, 'Yeter', 'Durdu' gibi adlar koyarlarsa yenisinin gelmeyeceğini düşünürlerdi. Üst üste gelen kız veya erkek çocuklara da buna benzer adlar konulursa yeni gelecek olanın farklı cinsiyetten olacağına inanılırdı.^[13]

Bazı bölgelerde belli adlar daha yaygındır. Karadeniz kıyısında adım başında 'Temel'e rastlarsınız. Güney'e indiğinizde de Gaziantep, Maraş bölgesinde üç vatandaştan bir tanesinin adı kesinkes 'Ökkeş'tir.^[14]

İsimlerin yazılmasına da okunmasına da özen göstermek, yozlaşma ve bozulmasına fırsat vermemek millî bir görevdir. İsimlerin usulüne uygun olarak yazılması, okunması ve söylenmesi, çocuğun ana dilini sevmesi ve doğru bir şekilde öğrenmesi için önemlidir. Her çocuk, anadilini öğrenmeye isimlerle başlar. İnsanoğlunun doğduğunda duyduğu ilk kelime kendi ismidir, sonra da anne, baba, kardeşleri ile çevresindeki insanların isimleridir.

İnsanlar birbirleriyle iletişime isimleriyle başlar. Bir insana mânâsına uygun bir şekilde ismi ile hitap etmek iletişimi kolaylaştırır ve güzelleştirir. Bazı isimleri de asli telaffuzunu değiştirerek çağırmanın (Hassan'a Hasso, Mehmed'e Memo, İbrahim'e

İbo vs. gibi) doğru olmadığı ifade edilmiştir.^[15] Mü'minin, mü'min üzerindeki haklarından birisi de onu küçük düşürecek ve hoşuna gitmeyecek kötü lakaplarla çağırmasıdır. Müslümanın, Müslüman kardeşini hoşuna gitmeyecek ve onda bir nevi alay ve ayıplama hissi bırakacak kötü lakaplarla çağırmasını İslâm dini yasaklamıştır.^[16] Peygamberimiz (sav) "Müslümanın Müslüman kardeşi üzerindeki haklarından birisi de onu en sevdiği ismiyle çağırmasıdır"^[17] buyurmuştur. Nitekim Hz. Peygamber (sav) cahiliye devrinde kullanılan lakap ve adları değiştirmiştir.^[18]

Anne ve babanın itina ile seçtiği isimler, ailenin iradesi dışında düzeltme işaretlerinin kaldırılmasından kaynaklanan anlam kaymaları sebebiyle değişmektedir. Örneğin bir aile çocuğuna, ilk insan, ilk peygamber ve insanlığın atası "Âdem" in (as) ismini veriyor; ama Â'nın üzerindeki inceltme işareti konulmadığında "Âdem", 'yokluk' anlamına gelen "Adem" olmakta; 'öfkesini, hırsını yenebilen kimse' manasına gelen "Kâzım" da, 'kazma işi yapan' "Kazım" olmaktadır. "Hârun" peygamberin ismi de, telaffuzuna uygun olarak yazılmadığında 'inatçı manasına gelen' "Harun" oluyor. Î harfinden inceltme işareti kaldırıldığında da, 'koruyan, acıyan, merhamet eden' manasına gelen "Rahîm", 'döl yatağı' manasına gelen "Rahim" oluyor.

Uygulamada oluşan tereddütleri gidermek için İçişleri Bakanlığı tarafından 2013 yılında görüşüne başvurulmuş **Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**, Arapça ve Farsçadan dilimize giren bir takım kelime ve eklerle özel adlarda bulunan ince 'g', 'k', ünsüzlerinden sonra gelen 'a' ve 'u' ünlüleri üzerine düzeltme işareti (^) konulacağı" nı belirtmiştir. Bu görüşe göre; "Arapça ve Farsçadan dilimize giren bir takım kelime ve eklerle özel isimlerde bulunan ince 'g', 'k', ünsüzlerinden sonra gelen 'a' ve 'u' ünlüleri dışında kalan ünlüler üzerine düzeltme işareti (^) konulamayacaktır. Esas sorun da Türk Dil Kurumunun bu yanlış yaklaşımıdır. Görünen o ki geçmişten gelen Arapça kökenli kelimeleri dışlama hastalığı devam ediyor. Anlam kaymalarından kaynaklanan kelimelerin değişmesine ve en önemlisi kelimelerin birbirine karışmasına rağmen hâlâ isimlerdeki düzeltme işaretlerinin kullanılmasına karşı çıkılıyor. Bu yanlışlıklardan Türkçeyi kurtaramazsak "Âdem" (insan), "Adem" (yokluk); "Hârun" "(Kur'an-ı Kerim'de peygamber ismi), "Harun" (inatçı, inat eden); "Rahîm" (koruyan, acıyan, merhamet eden), "Rahim" (döl yatağı), "Nalân" (inleyen), "Nalan" (anlamı yok) vb. isimlerdeki anlam kaymalarından kaynaklanan sıkıntılar çözülemeyecektir.

Günümüzde bu ve benzeri isim ve kelimeler, yazılışları hilafına genelde doğru telaffuz ediliyor, yazıldığı gibi değil de manasına uygun olarak seslendiriliyor. Bundan dolayı bazı kelimelerimizin İngilizcede olduğu gibi yazılışları ile okunuşları arasında farklılıklar oluşturulmakta, Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikle de başka dillerden alınan kelimeleri Türkçeleştirme özelliklerinden olan söylendiği gibi yazılır, yazıldığı gibi okunur kuralı bilerek veya bilmeyerek yok sayılmakta, dilimiz giderek İngilizceye benzetilmektedir. Eğitimli gençler ise yazıldığı gibi okuyorlar, bu da kulağa hoş gelmiyor, insanı rahatsız ediyor. Buna bugün müdahale edilmezse gelecekte, eğitim düzeyi yükseldikçe, nesiller değiştikçe, dildeki yozlaşma daha da artacak ve bu isimlerin telaffuzları tamamen yazıldığı gibi olacaktır. Dilimizin büyük zararı, asli görevi Türkçeyi koruyup kollamak olan Türk Dil Kurumu'nun bu yanlış yaklaşımından görüyor.

Bunun yanında nüfus memurlarının dikkatsizliklerinden kaynaklanan bir takım imlâ hataları ile de karşılaşmakta hiçbir anlamı olmayan daha çok lakap olabilecek bazı kelimeler nüfus kayıtlarına isim olarak geçmektedir. Örneğin Menekşe,

Melemşe; Rukiye, Urkiye; Gülçin, Gülcin; Sevgi, Sevği; Berat, Beraat; Halûk da Halık şeklinde yazılıyor. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Soyadı Kanunu

Türkçe açısından üzerinde durulması ve özel hassasiyet gösterilmesi gereken bir konu da soyadlarıdır. Bilindiği gibi Cumhuriyet'in ilanından sonra ulus devletinin inşası için birçok reform yapıldı. Bu reformlardan birisi de 'Soyadı Kanunu'dur. 24 Haziran 1934 tarihinde kabul edilen ve 2 Ocak 1935 tarihinde yürürlüğe giren 5225 Sayılı Soyadı Kanunu'yla lakap ve unvanlar kaldırılmış, öz Türkçe soyadı kullanımı mecburi hale getirilmiştir. Bu çerçevede Türkalp, Algın, Angı, Angın, Atınç, Ayrıl, Azay, Altay, Arıkan, Belleten, Bozok, Dirik, Tanrıöver gibi öz Türkçe kelimeler soy ismi olarak alınmıştır.

Gazi Mustafa Kemal, Atatürk soyadını aldıktan sonra yakın arkadaşlarına Bozok, Gökçen, Dirik, İnönü, Saydam gibi soyadları vermiştir. Celal Bayar'a, asil anlamına gelen Bayar soyadını veren Mustafa Kemal, Fethi Okyar'a eski Türkçede akıl anlamına gelen "ok" ve Farsça dost, arkadaş, sevgili anlamına gelen "yar" kökünden türettiği kendi ifadesiyle "Akıl arkadaş" anlamına gelen Okyar soyadını vermiştir.

Halide Edip ve Adnan Adıvar çifti ile Nihal Atsız gibi aydınlar Soyadı Kanunu'na tepki göstermişler ve soyadı almak istememişler. Adıvarlara göre, kendileri zaten çevrelerinde tanınan, bilinen, adı sanı malum insanlardı, soyadına ihtiyaçları yoktu. Soyadı almak adı sanı belli olmayanlara uygun düşerdi. Atatürk'ten gelen ikaz sonucu bir soyadı almışlar ama kızgınlıklarını da belirtmek amacıyla, "bizim adımız, şöhretimiz malumdur" anlamına gelen Adıvar soyadını seçmişlerdir. Nihal Atsız da; lakaplar varken soyadına gerek olmadığını, ille de Avrupalılara benzeyeceğiz diye soyadı almanın özgüven eksikliği olduğunu, ayrıca, Türkçenin dil yapısına göre soyadının isimden önce gelmesi gerektiğini savundu.

Görüldüğü gibi her soyadın kendine has bir hikâyesi var.^[22] Ailelerin geçmişi ve tarihleri bu hikâyelerde saklıdır. Soyadı hikâyeleri aile tarihlerinin yanında tarihimiz, özellikle de kültür tarihimiz açısından bulunmaz bir hazinedir.

Türklerin çok eski zamanlardan beri soyadı kullandığı biliniyor. Dervişoğlu Ahmet, Hanoğlu Fehmi, Çobanoğlu Mithat gibi aile lakapları o kadar yaygındı ki, Köroğlu, Kızıroğlu, Hekimoğlu gibi soyadları türkülerimize, destanlarımıza, efsanelerimize ve hikâyelerimize bile girmiştir. Oğuz Türklerinde herkesin Avşar, Salur, Kazan gibi bir boy adı vardı ve herkes o boy adı ile anılıyorlardı. Atalarımız, Anadolu ve Rumeli'ye mensup oldukları boy, oba ve oymak isimleri ile yerleşmişler ve hep de öyle tanınır ve bilinir olmuşlar.

Soyadı Kanunu'ndan önce kullanılan sülale isim ve lakaplarının çoğu ufak tefek değişikliklerle soyadı olarak alınmıştır. Davutoğlu, Çakıroğlu, Dervişoğlu, Yusufuğlu, Servetoğlu, Güllüoğlu, Taşcıoğlu, Sabuncu, Sağıroğlu gibi sülale isimlerini yani aile lakaplarını soyadı olarak almışlardır. Nitekim bizim ailemiz de mensubu oldukları Oğuz boylarından Çepni'nin Köse oymağı adıyla anılmakta ve Osmanlı arşiv kayıtlarında da Köseoğulları olarak geçmektedir. Soyadı Kanunu'nun çıkmasından sonra da bizim aile ile birlikte iki aile hariç hemen herkes Köse soyadını alırken, bizimkiler de Erdem soy ismini almışlar.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde birçok aile Tüccarzâde, Solakzâde gibi "zâde"li soyadları ile tanınır, bilinirdi. O ailelerin çoğu ya adının 'zâde' tarafını atıp geri kalanını ya da zâdeyi Türkçe oğula çevirerek soyadı olarak almışlardır.

Bazı aileler ise Müftüoğlu, Hatipoğlu, Değirmencioğlu, Tabipoğlu, İmamoğlu gibi baba mesleğini ya da yoğurtçu, fırıncı, semerci gibi kendi mesleğini soyadı olarak almıştır.

Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla birlikte Rumeli başta olmak üzere birçok bölgeden Anadolu'ya gelen göçmenler de geride bıraktıkları köy ve şehirlerin isimlerini hem unutmamak, hem de geldikleri yerlere duydukları hasreti Kerküklü, Dağıstanlı, Boşnakoğlu, Gümölcine, Balkan, Sarıkaya, Doman, Beşorak, Karpat, Meriç, Kalkan, Tuna, Rusçuklu gibi soy isimlerine yansıtılmışlardır.

Kimi soyadları da Yurtbekler, Meriç, Bayraktar, Savaş, Akın, Antep, Sakarya, Yurtseven, Çavuş, Başer, Mangaoğlu, Şanlı, Kahraman, Er gibi savaş anılarından esinlenerek alınmıştır.

Bazı aileler de Bingöl, Sarıkaya, Aktaş, Yeşilyurt, Suludere, Çağlayan, Akçay, İncusu, Saray, Göksu, Uşaklı, Aydın, Gökdere, Gökırmak, Bozkurt, Tuzla, Aslantep, Aras, Çayırılı, Ural, Kuzkaya, Ahlat gibi doğdukları yeri ya da herhangi bir dağ, tepe, akarsu isimlerini soyadı olarak alırken^[23] bunun yanında çay, sigara gibi tiryakisi olduğu ya da sevdiği için Bayrak, Şahin ve Şeker'i soyadı olarak alanlar da vardı.^[24]

Aile büyüğünün iri cüsseli, güçlü kuvvetli, uzun ve kısa olması veya bedensel bir kusurunun bulunması gibi fiziki özelliği soyadlarına yansımıştır. Baba köseyse Köseoğlu, topalsa Topaloğlu güçlü ve kuvvetliyse Pehlivan, gür bıyıklıysa Palabıyık veya kaşları karaysa 'Karakaş' soyadı olarak seçilmiştir.

Soyadı seçmede zorlanan insanlara, muhtarlar da yardımcı olmuştur. Muhtarın yönlendirmesiyle köy halkının topluca yöneldiği soyadları da olmuştur. Mesela bir köyde muhtar, köy ahalisinin maden isimleri almasını önermiş ve köy halkı Demir, Çelik, Gümüş, Altın soyadlarını seçmiştir. Bir başka köyde İstiklal Marşı'nın kelimeleri köy halkına soyadı olmuştur: Korkmaz, Sönmez, Şafak.^[25]

Soyadı Mağduriyetlerinin Sebepleri

Soyadının alındığı yıllardaki aile büyüğünün güler yüzlü, mütefekkir, çapkın, kavgacı gibi vasıfları da soyadlarına yansımıştır. Hal, tavır ve mizaçtan hareketle alınan soyadları her zaman olumlu çağırışım yapan soyadları olmamıştır. Söz konusu mizaç, soyadını alan dedenin hal ve tavrına uysa da her zaman ailenin diğer fertlerini tanımlayan huy veya özellik olmamıştır; dedesi Kırbaç soyadını alacak kadar sertliğe hatta şiddete mütemayil olsa da, sonraki nesil bu davranışları benimsememiştir.^[26]

"Sakallı" gibi bir soyadı seçimi, kadınlara hiç yakışmasa da soyadı olarak seçilmiş veya soyadı olarak verilmiş. Pehlivan gibi güçlü kuvvetli olmak, kadınların tercih edeceği bir özellik olmasa da soyadlarına ilham olmuş. Erkek eksenli soyadlarının yaygın olduğunu söyleyebiliriz.^[27] Soyadları ağırlıklı olarak erkek eksenli olsa da "yenge" gibi erkekler tarafından kabul görmeyen, "yosma" gibi son derece kaba soyadları ile de karşılaşırız.

Birçok ailenin soyadı, özellikle okuryazarın bulunmadığı köylerde nüfus memurları tarafından kaydedildiği sırada belirlenip verilmiştir. Nüfus memurlarının vatandaşa hiç de yakışmayan küçümseyici soyadları verdiği bilinmektedir.^[28] Örnek olarak "Yenge, Enişte, Eşekcanbazı, Salakoğlu, Aptal, Yalaka, Cins, Çene, Sansar, Saçma,

Dönek, Şapşal, Dümbelek, Fırıldak, Motor, Benzin, Kıllı, Kılıbacak, Sülük, Damızlık, Kazma, Donsuz, Tüylü, Kalas, Ayı, Davar, Tavuk, Horoz, Karga, Zevzek, Ördek, Şebek, Tuzsuz, Koyun, Göbek, Beyinsiz, Dandik, Yosma, Tezek, Salak, Odun, Şaşı”... vb. soy isimlerini sayabiliriz.

Soyadı yanlışlıkları, bazen nüfus memurunun el yazısının düzgün olmayışından, bazen de defterlere yanlış yazılmasından veya temize çekilirken yapılan hatalardan kaynaklanmıştır. -Örneğin, nüfus memurunun Erzincan’ı Ergincan şeklinde yazmasıyla Erzincan’ın Ergincan; yeşilin sonuna noktayı kocaman koymasıyla yeşilin ‘Yeşilo olduğu gibi^[29] (Emine Gürsoy)-. “Çarkçı”nın Karadeniz ağızıyla “Çarkçı”olarak yazıldığı gibi yerel ağızlar da soyadlarına yansımıştır.^[30]

Mahkeme kapılarında hak aramanın bütün zorluklarına rağmen; isim ve soy isimlerini beğenmeyenler, özellikle de soyadı mağduru bazı ailelerin, aile bireylerini mahcup eden, utandıran soyadlarını değiştirmek için dava açtıklarını görüyoruz. Mesela, Şanlıurfa’nın Siverek ilçesi Asliye Hukuk Mahkemesi’ne dava açan aileler, “Eşekçalı, Delidolu, Öküzbakan, Devebakan, Suluboğa, Ayı, Boynukara, Yanbakan, Devci, Aç, Açoğlu, Yavru, Sinek, Çakal, Barsakçı, Ot, Kazma, Fincan, Keçi, Atlı, Kucur, Yanmış, Beşaltı” gibi soyadlarının değiştirilmesini istemişlerdir.

İsim ve Soy İsimlerdeki Mağduriyetlerin Giderilmesi

Ad ve soyadı mağduru vatandaşlarımızın mağduriyetlerini gidermek amacıyla 19.09.2017 tarihinde TBMM’de kabul edilen 7039 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a geçici bir madde eklenmiştir.

Bu maddeyle yapılan düzenlemede;

Âdem, Âdil, Âlim vb. isimlerde aslında bulunan düzeltme işaretlerinin kaldırılmasından kaynaklanan anlam kaymalarını önlemek için kişinin yazılı talepte bulunması halinde,yeniden düzeltme işareti konulması imkânı getirildi.

Yenge, Enişte, Aptal, Yalaka, Dönek, Şapşal, Dümbelek, Fırıldak, Kıllı, Damızlık, Donsuz, Kalas, Ayı, Davar, Tavuk, Zevzek, Ördek, Şebek, Tuzsuz, Beyinsiz, Dandik, Tezek, Salak, Odun, Şaşı gibi hakaret içeren, aşağılayıcı, küçük düşürücü, kaba vb. soyadlarının da reşit aile bireylerinin ortak yazılı talepleri halinde, değiştirilmesine fırsat tanındı.

Ayrıca Olğun, Karakollukçi, İşçen vb. isim ve soy isimlerindeki noktalama ve imla yanlışlıklarının da talep edildiğinde,bir defaya mahsus olmak üzere, mahkeme kararı aranmaksızın, nüfus müdürlüklerince Olgun, Karakullukçu, İşcan olarak düzeltilmesinin de önü açıldı.

Bu konuda il ve ilçe idare kurullarının vereceği karar kesindir. Soyadı değiştirilen erkek ise kendisi ile birlikte varsa karısının ve müracaat tarihinde ergin olmayan çocuklarının da soyadları düzeltilir. Soyadı değiştirilen kadın ise kendisi ile birlikte ergin olmayan evlilik dışı çocukları varsa onların da soyadları düzeltilir.

Bu düzenleme ile mahkemeler gereksiz yükten, insanlar da kendilerini küçük düşüren hakaretimiz soy isimlerinden kurtulurken gelecek nesiller de daha güzel soy isimlerini ailelerinden miras olarak alacaklar. Bu durum kaba-saba, ancak lakap olabilecek argoya kaçan isim ve soy isimlerini dilimizin birbirinden güzel kelimelerinden

biri ile deđiřtiren insanların kiřiliklerine de műspet olarak yansıyacak ve onlara daha bir zgűven kazandıracaktır. En önemlisi ana dilimiz Tűrke de gűzelleřecektir.

18 Eylűl 2018 tarihi itibarıyla Tűrkiye genelinde 39.355'i özel isim, 96.457'si soy isim olmak űzere toplam 135.812 dűzeltme veya deđiřtirme yapılmıřtır.

İller bazında en yűksek isim dűzeltmesi 6342 adet ile İstanbul olurken İzmir Diyarbakır, Kayseri ve Antalya ilk beřte yer alan illerimiz olmuřtur.

İstatistiklere bakıldıđında kadınların erkeklerden daha fazla isim dűzeltme talebinde bulunduđu grűlűr. Kadın isimlerinden de en fazla Rabiye, Rabia; Hava, Havva; Esme, Esmā; Firdes, Firdevs; Sadet, Saadet; Sűmeyya, Sűmeyye; Meyrem, Meryem; Kűpra, Kűbra; Hadie, Hatice; Mehriban, Mihriban olarak dűzeltilmiřtir.

Erkek isimlerinde de en fazla dűzeltme Yunis, Yunus; Memet, Mehmet; Abubekir, Ebubekir; Serdal, Serdar; Zekeriye, Zekeriya; ořkun, Cořkun; Gkan, Gökhan; Ferat, Ferhat; İřik, Iřık; Uđuz da Ođuz olarak deđiřtirilmiřtir.

Top, Koyun, akal, Deli, Satılmış, ıplak, Kr, ınar, Kılı, Dana, Kabak, Azgın, rdek gibi soy isimler değiştirilmiştir.

Takribi dokuz aylık uygulama dikkate alındıđında yapılması gerekenleri iki bařlık altında toplamak műmkűndűr. Birisi yasanın sűresi bitmeden acil olarak yapılması gerekenler, bir diđeri de bundan sonra bu hataların bir daha yapılmaması ve yeni mađduriyetlerin yařanmaması için yapılması gerekenler.

1. Yasanın Sűresi Bitmeden Acil Olarak Yapılması Gerekenler

Öncelikle kabul edelim ki, takribi on ayda 135.812 kişinin dűzeltme veya değiştirme talebinde bulunması yeterli değil. Arazide grűp şahit olduğum kadarıyla vatandaşlarımızın önemli bir kısmının dűzenlemeden ya haberi yoktur ya da toplum tarafından ad ve soyadı yanlışları kanıksanmış. Ayrıca bazı vatandaşlar dadeğişikliklerden dolayı devlet dairelerinde, özellikle de tapu ve bankalarda sıkıntı yaşama kaygısı taşımaktalar. E-Devlet sayesinde hiçbir sıkıntının yaşanmayacağı vatandaşa iyi anlatılmalıdır.

Bu arada uygulamayı yerinde görmek için zaman zaman ile nűfus műdűrlűklerini ziyaret ediyorum. Ziyaret ettiđim nűfus műdűrlűklerinde talep edilen isim ve soy ismi yanlıřlıkları yasaya uygun olarak dűzeltilirken vatandařın talep etmemesi bahanesiyle yeni dođan çocukların isimlerinde dűzeltme iřaretleri konulmamakta, maalesef yanlıřlıklara devam edilmektedir. İzahı műmkűn olmayan bu yaklařımı anlamak műmkűn deđil. O zaman bu yasal dűzenlemenin ne anlamı var? Dnűp dnűp yeni yasalar mı çıkartacađız? Her řeyden önce bunun nűne mutlaka geçilmeli, bunun için acil tedbirler alınmalıdır.

Yasadan daha fazla mağdurun yararlanmasını sağlamak için her şeyden önce kamuoyunun çok iyi bilgilendirilmesi gerekiyor. Bunun için il ve ile ölçeğinde muhtarların katıldığı halka açık toplantılar yapılmalı, bilgilendirme amaçlı kamu spotları hazırlanarak ulusal kanallarda yayınlanmalıdır. Yapılacak yazılımlarla hatalı isim ve soy isim sahipleri tespit edilerek doğrudan bilgilendirilmelidir. Ayrıca personel ile yapılacak toplantı ve yazışmalarla konu son gűn olan 03.11.2019 tarihine kadar gűndemde tutulmalıdır.

2. Geleceğe Yönelik Yapılması Gerekenler

Bundan sonra bu tűr mađduriyetlerin yařanmaması için gerekli tedbirler alınmalı ve bunun için birtakım dűzenlemeler yapılmalıdır. Bunlar yapılmadıđı takdirde bu hatalar gelecekte de devam edecektir. O zaman da bu dűzenlemenin bir anlamı

olmayacaktır. Önemli olan sebeplerin tek tek tespit edilerek geleceğe yönelik önleyici tedbirlerin alınmasıdır.

Bunun için;

Yeni isim kayıtları yapılırken istifade edilecek Türkçe isim sözlükleri hazırlanmalı, Varsa mevcut uygulama yönetmeliği bu düzenlemeye uygun olarak güncellenmeli, yoksa bir yönetmelik hazırlanmalı, Teknolojinin imkânlarından mutlaka istifade edilmeli, hazırlanacak bir yazılımla hem mevcut yanlışlar tespit edilerek düzeltilmeli hem de gelecekte yapılması olası hatalar önlenmelidir.

Nüfus memurları, Türkçe dil yeterlilik sınavına tâbi tutulmalı, başarılı olanlar memuriyette bir derece ile ödüllendirilmeli, yeni alınacak memurlar da Türkçe yeterlilik sınavında en az yüz üzerinden yetmiş ve üzeri puan alanlar arasından mülakatla seçilerek atanmalıdır. Bu ve benzeri bir takım düzenlemelerle gelecekte isimlerimiz daha anlamlı ve daha güzel olacaktır.

Türkçenin meseleleri yalnızca özel ve soy isimlerdeki bir takım yanlışlıklardan ibaret değil. Dilimizin millî kimliğimiz açısından öneminin milletimiz tarafından yeterince anlaşılmaması sebebiyle dildeki yozlaşma ve yabancılaşma maalesef hemen her alanda artarak devam etmektedir. Türkçe dil kuralları yok sayılmakta, İngilizce dil kuralları Türkçe dil kurullarının yerini almaktadır. Harflerimiz İngilizce olarak seslendirilmekte, Türkçe kelimeler bile İngilizcenin mantığına uygun yazılmakta ve okunmaktadır. Son zamanlarda özellikle de yabancı kaynaklı haberlerde yer alan ülkemizde de yaygın olarak kullanılan bazı özel isimlerde bu durum görülmektedir. Örneğin gazete ve televizyonlarımızda Kamerun'lu Portekiz Porto takımı oyuncusu bildiğimiz Ebubekir'i, Abulbakar veya Aboubakar; Dağıstanlı Hafif Sıklet Dünya boks şampiyonu Habib'i, Khabib ve geçtiğimiz aylarda hayatını kaybeden Rai müziğinin temsilcisi Raşit'i, Rachid, ABD Temsilciler meclisine seçilen Filistin asıllı Raşide Talip ile Somali asıllı İlhan Ömer'in isimleri Rashida Tlaib ve İlhan Omar olarak yer aldı. Örnekler çoğaltılabilir.

Bu da dilimizin savunma duvarlarını, DNA'sını bozmaktadır. Unutulmamalıdır ki, hemen her dil, doğası gereği kendini korur, dışardan aldığı kelimeleri değiştirip dönüştürerek bünyesine katar. Arapça diğer dillerden aldığı her kelimeye kalıplarıyla kendi sesini verir, Farsça da kendisine has terkipleriyle aldığı kelimeleri dönüştürerek kullanır. Türkçe de "söylendiği gibi yazılır, yazıldığı gibi okunur" kuralıyla küçük ve büyük ses uyumuyla aldığı yabancı kelimelere kendi sesini vererek yozlaşmanın önüne geçer.

Türkçenin bu kuralları yok sayılırsa hele de harflerimizi İngilizce seslendirir ve İngilizce yazarsak gelecekte Türkçe diye bil dil kalmaz. Eğer tedbir almazsak atalarımızdan tevarüs ettiğimiz dünyanın en kadim, en köklü, en güçlü, en zengin, en mükemmel ve en fazla konuşulan beş dilinden biri olan Türkçeyi gelecek nesillere doğru bir şekilde, güçlü nitelikleriyle taşıyamayız. Görevimiz anadilimiz Türkçeyi tüketmek değil, zenginleştirerek gelecek nesillere güçlü bir medeniyetve bilim dili olarak miras bırakmaktır.

Türkçenin doğru kullanımı ile ilgili olarak toplumu etkileyen liderler başta olmak üzere hemen herkesin özellikle de basınımızın daha duyarlı ve daha sorumlu davranmaları gerekir.

Dipnotlar

1- Hüsamettin Kaya, *Çocuklarımız ve İsimleri*, İstanbul 1984, s. 14.

- 2- a.g.e. s. 9.
- 3- a.g.e. s. 14.
- 4- TDV, İslâm Ansiklopedisi. c. 36. s. 181-182.
- 5- a.g.e., s.14.
- 6- a.g.e., s.14.
- 7- a.g.e., s.14.
- 8- a.g.e., s.12.
- 9- a.g.e., s.9.
- 10- a.g.e., s.10.
- 11- Kemal Zeki Gençosman,Tempo, **Türk İsimleri Sözlüğü**, Önsöz, 11.
- 12- Kemal Zeki Gençosman, **Türk İsimleri Sözlüğü**, Önsöz, 9-10.
- 13- a.g.e., s.10-11.
- 14- a.g.e.,s.11.
- 15- Hüsamettin Kaya, Çocuklarımız ve İsimleri, s.17.
- 16- a.g.e., s.10.
- 17- a.g.e., s.10.
- 18- a.g.e., s.11.
- 19- Emine Gürsoy Naskali, Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikâyeleri.
- 20- Emine Gürsoy Naskali, Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikâyeleri.
- 21- a.g.e., s.9.
- 22- Gümüş soyadını alan Artvinli bir ailenin hikâyesi de şöyle: Büyük dede Batum taraflarına giden bir tüccar olmuş. Cüzzam hastalığına yakalanmış ve burnu düşmüş. Kendisine gümüşten bir demir maske yaptırmış. Onun için çevredekiler ona gümüş lakabını vermiş. Soyadı kanunu çıktığı zaman da bu soyadını almış. **Emine Gürsoy Naskali, Hikâyeniz İsminizin Sonunda Saklı**. Yenişafak s. 19.
- 23- Cumhuriyeti Tarihi Soyadı Hikâyeleri, s. 12.
- 24- a.g.e, s. 12.
- 25- a.g.e., s.12.
- 26- a.g.e.,s.10.
- 27- a.g.e., s.10.
- 28- a.g.e.,s.12, 14.
- 29- Emine Gürsoy Naskali, Hikâyeniz İsminizin Sonunda Saklı.
- 30- Emine Gürsoy Naskali, Hikâyeniz İsminizin Sonunda Saklı. s. 14.

Kaynakça

- 1- Kaya, Hüsamettin. Çocuklarımız ve İsimleri.Nizam Yayınevi, İstanbul, 1984.
- 2- Gürsoy Naskali, Emine. Cumhuriyeti Tarihi Soyadı Hikâyeleri.Doğan Kitap, İstanbul, 2013.
- 3- Gençosman, Kemal Zeki. Türk İsimleri Sözlüğü.Tempo, İstanbul.